

NOGMAALS DE WATERVOGELS IN HET WESTELIJK HAVENGEBIED J. Walters

Evenals in een aantal voorafgaande jaren (zie *De Gierzwaluw* 20 (1982), nr. 1) hield ik ook in de winter 1982/83 enkele (acht) tellingen van watervogels in enige Amsterdamse westelijke havens. Het plan is dergelijke tellingen in komende winters te herhalen, maar het ligt niet in de bedoeling hierover elk jaar te rapporteren. Waarschijnlijk zouden we dan in teveel herhalingen vervallen. De resultaten van de tellingen in de winter 1982/83 wil ik hier toch in aansluiting op de eerdere publicatie kort vermelden omdat deze winter in twee opzichten sterk afweek van de voorgaande:

- 1^e - Er kwam nu praktisch geen vorst voor. Alleen in de tweede en derde week van februari was er overwegend lichte vorst, waardoor alleen ondiepe wateren korte tijd bevroren raakten. In de havens en op het Noordzeekanaal werd zelfs geen schotsje ijs signaleerd.
- 2^e - Vooral in het begin van de winter waren er veel stormdagen, waaronder zelfs met windkracht 10.

Deze verschillen in weersomstandigheden weerspiegelden zich in - deels onverwachte - verschillen in de watervogelstand, zoals wij hieronder zullen zien. Het ging ook in 1982/83 weer om Amerika-, Australië- en Aziëhavens met een stukje Noordzeekanaal, met dezelfde oppervlakte van 192 ha als voor 1981/82 beschreven. De situatie rond de havens was praktisch onveranderd. Alleen waren er werkzaamheden op gang gekomen om de Aziëhavens te verlengen, waardoor enkele ha ondiep water soms - als de verstoringen door het werk niet al te hevig waren - enkele tientallen eenden en koeten trokken. Aan de andere kant was de voor vogels "nuttige" oppervlakte water ingekrompen, doordat er door de nood der tijden steeds meer grote zeeschepen, die geen emplooi meer konden vinden, werden opgelegd. De vogels bleken wel snel aan de hoge obstakels te wennen, zodat de negatieve invloed der schepen niet al te groot was. Wel was er in verband met proviandering van bemanningen en onderhoudswerkzaamheden op de schepen duidelijk meer onrust in het gebied dan in voorgaande jaren.

ENIGE TELRESULTATEN

Nadat er in september en oktober alweer vele honderden eenden opgemerkt werden, waren er bij een eerste complete telling op 27 november ruim 2500. Op 29 december bleek het aantal eenden en koeten al opgelopen te zijn tot ca. 6500. De top werd dit seizoen op 2 januari bereikt, toen de totale schatting op 9 - 10.000 uitkwam. Dat was weliswaar heel wat minder dan in januari 1982, toen de aantallen opliepen tot 14 - 16.000, maar dat was toen ook in een periode van stevige vorst, waarin o.a. het eendenrijke IJsselmeer bevroren raakte. Daarvan was in het seizoen 1982/83 geen sprake. Vergeleken met vroegere kwakkelwinters was de top van 9 - 10.000 dan ook behoorlijk hoog. De oorzaak is wel duidelijk: er was o.a. in december 1982 veel aanvoer van zonnebloempitten bij het extractiebedrijf aan de westkant van de Amerikahavens. Een groot deel van de aangevoerde scheepsladingen werd gelost met open grijperbakken. Dit, gecombineerd met harde wind tot storm, heeft het bedrijf tientallen tonnen grondstoffen gekost. Zowel zwem- als duikeenden, maar ook koeten en heel veel meeuwen, hebben hiervan elk op hun eigen wijze, direct of soms misschien wel indirect, kunnen profiteren.

De indruk bestond, dat eerst de voorraden die aan de overkant van de haven tot ver in de Australiëhavens terechtgekomen waren, benut werden. Een hoog percentage van de 9 - 10.000 vogels (exclusief de vele honderden meeuwen) was daar te vinden, zoekend tussen de stenen van de walkanten of duikend naar de ondiepe taluds. In de rest van de havens, b.v. het zuidelijk deel van de Amerikahavens en de Aziëhavens, kwamen in die tijd naar verhouding weinig watervogels

voor. Later werden de voorraden pitten tot vlak onder de wal van het verwerkende bedrijf aangesproken. Honderden vogels concentreerden zich toen hier en kwamen er na elke verstoring weer snel terug. Op 23 januari was de stand weer terug op bijna 6000, op 13 februari 2880, op 20 februari (toen er al elf zeeschepen lagen) 1590, op 3 maart 1350 en op 13 maart ca. 750. Op de totale aantallen had de vorst van februari kennelijk geen invloed gehad, wel op de soortensamenstelling. Onder de 2880 op 13 februari waren 1250 Smienten, de top voor deze soort in winter 1982/83. Zij waren door de vorst uit de graslanden en poldersloten onder Westzaan verdreven. Op 18 februari waren er nog honderden (verder ongeteld), maar op 20 februari kwam ik niet hoger dan 30, op 3 maart op 6! Op 13 maart zorgde kennelijk een verstoring bij Westzaan voor weer eens 80, maar dit bleef bij een incidentele waarneming.

De Kraakeend was tot diep in maart goed vertegenwoordigd: ca. 75.

DE DUIKEENDEN

Ook bij de duikeenden waren er grote schommelingen in de aantallen. De top werd bereikt op 23 januari: 2500-2600 Kuif- en 700-750 Tafeleenden. Er was toen van enige vorst nog geen sprake. Op 13 januari waren deze aantallen ingezakt tot resp. 400 en 180, op 3 maart tot 200-220 en ca. 100 en op 13 maart nog maar 100 en 45-50. Ook bij deze soorten bracht de lichte vorst van februari dus geen opleving. Men kan er over speculeren, of alleen de zonnebloempitten de oorzaak waren van de grote opkomst van de duikeenden. Overdag waren er ook wel grote groepen die op rustige plekken met de kop in de veren rondredren. Erg hongerig waren die dus zeker niet. Misschien was het relatief rustige water, vergeleken met dat van het IJsselmeer, in stormachtige perioden ook wel een aantrekkelijke factor voor de eenden. Mogelijk werd, bijv. 's nachts, ook wel elders gefourageerd.

Zoals te verwachten viel, bleven soorten als Brilduiker (meestal 1 ex), Grote Zaagbek (max. 14 ex, op 13 februari) en Nonnetje (max. 9 ex, op 20 februari) nu, meer dan in winter 1981/82, op een laag peil. Ze hadden er weinig te zoeken.

VERDERE INVLOEDEN

De stormen hadden, behalve door het strooien met de pitten, overigens geen duidelijke rechtstreekse invloed op de watervogelstand. Er werden wel verschillende Drieteenmeeuwen gezien of dood gevonden, maar in verhouding tot de golf van waarnemingen over een groot deel van het land had dit weinig te betekenen. Midden januari waren er twee Roodkeelduikers, beide met olie besmeurd. (Ook gezien door de heren Kamp en v.d. Waal). Een eindje buiten het gebied, op het Noordzeekanaal ten oosten van de westelijke havens, was de waarneming van een levende Kleine Alk op 12 december door een sportvisser interessant. Gelukkig bleef dit seizoen (tot nu toe) sterfte van enige betekenis achterwege.

J. Walters,
Vespuccistraat 83³,
1056 SK Amsterdam.

